

Vydané 15.7.2016 číslo výtlačku
2 / 2016

MALUŽIŇSKÉ NOVINKY

www.obecmaluzina.sk

JUNIÁLES

Slniečny sobotný deň, 14.00 hod. a JUNIÁLES sa môže začať. Na Banzekovskej (bývalý stanový tábor) vyhráva hudba. Aktéri programu pre deti sú pripravení a pripravené majú aj sladké odmeny pre súťažiacich – deti. Najprv skúšajú šťastie malé deti do 6. rokov. V poslednej disciplíne im musia pomáhať rodičia. Pumpujú vodu z ručnej hasičskej striekačky, deti držia hadicu a snažia sa prúdom vody zhodiť čo najviac plechoviek. Staršie deti majú náročnejšie súťaže. Aj pri nich im asistujú rodičia alebo kamaráti. Napríklad so zaviazanými očami ich nakrmia jogurtom. Všade počuť výkriky a smiech. Tí odvážnejší strieľajú zo vzduchovky do terča alebo do plechového panáčka. Hasiči majú s nimi trepezlivosť, nabíjajú im vzduchovky a radia, ako zamieriť a vystreliť. Nepočítajú, koľkokrát kto vystrelí. Aj niektorí dospeláci neodolali a miera do terča. Po súťažiach deti očakávajú hasičské auto, ktoré

má prísť z L.Mikuláša a nastriekať na lúke penu. No bohužiaľ, hasiči museli zachraňovať ľudské životy a pena nebola. DJ V.Handrk pozýva deti na parket a hrá pekné detské pesničky. Niekoľko odvážlivcov prekonáva ostych a zábava začína. No až po tombole a výzrebovaní šťastných výhercov začína tá pravá zábava. Medzitým sa stmieva a hasiči sa chystajú zapáliť vatru. Osobne privážajú najstaršieho hasiča pána Malatína, aby ju zapálil. Ľudia stoja okolo vatry a zohrievajú sa pohľadom do jeho plameňov. Mládež ožíva po západe slnka a tak ľudovsky striedajú divokejšie pesničky našich, aj zahraničných interpretov. A tak o polnoci, keď DJ oznamuje, že hrá poslednú pesničku, niekto ho ešte ukecá na ďalšie 2. A potom už všetko zmĺkne. Barman zaviera svoj lokál a Banzekovská sa pomaly ponára do ďalšieho všedného rána.

Na príprave Juniálesu sa podieľalo veľa dobrovoľníkov. Hasiči stavali vatru už od utorka,

drevo zasponzoroval R. Petrulák. K.Divok a J. Húzdrik so svojimi rodinnými príslušníkmi navarili guláš. Kultúrna komisia pripravila súťaž pre deti. Starosta obce ďakuje E.Filipovi za prenájom Banzekovskej. Tiež ďakuje všetkým, ktorí pomohli s organizáciou, s predajom tombolových lístkov. Ďakuje všetkým sponzorom z Malužinej- Potraviny u Kamaráta, stolárstvo Oknerok, StazkaŠušelová, AUTO-KAMO, Erika Gulašiová, Lesy SR LH -závod Malužiná, Radoslav Petrulák a ostatným sponzorom – Financon LM, Proenergy LM, Obec Pavlova Ves, obec Jakubovany, obec Veterná Poruba, obec Liptovská Porúbka, obec Smrečany, Klenoty P. Zátroch LH, Kovmax LH, Urbárske spoločenstvo Nižná Boca, Drevoland, Kontrospol Levice, Fotoplátno LM, Jaskyniari LM, Apartmány Lenka L. Sielnica, Unimix Stavebniny LH

-Ma Španková-

AKO HOSPODÁRILA NAŠA OBEC V ROKU 2015? OBECNÉ ZASTUPITEĽSTVO SCHVÁLILLO „ZÁVEREČNÝ ÚČET OBCE ZA ROK 2015“

Každý rok je obec povinná bilancovať svoje príjmy a výdavky a pritom ich porovnať s rozpočtom. Povinnosť zverejňovať záverečný účet obce vyplýva zo zákona. Predkladá ho starosta obce na schválenie obecnému zastupiteľstvu. Naša obec v roku 2015 hospodárila s prebytkom 27 293 €. Bežné príjmy boli 134 588 €, čo je o 4,31 % viac oproti rozpočtu. V tom sú poukázané finančné prostriedky

zo ŠR v sume 47 260€, príjmy z dane z nehnuteľností 45 680€. K 31.12.2015 obec eviduje pohľadávky na dani z nehnuteľností v sume 10 172€. Príjmy za dane za psa boli 315€, daň za ubytovanie 359€ a príjmy z poplatkov za komunálny odpad a drobný stavebný odpad boli 2 244€. Ostatné príjmy z podnikania a z vlastníctva majetku predstavujú čiastku 9 312€. Ostatné nedaňové príjmy sú prijaté granty a transfery vo výške 22 732€ (v tom sú príjmy na voľby, na zamestnanosť, na REGOB, na stavebný úsek, na CO, na kompetencie ŽP a tiež príjmy na rekonštrukciu OcÚ a vratka DPH na multifunkčné ihrisko).

Bežné výdavky v celkovej výške 95 445€ predstavujú čerpanie 92,47% z celkového plánovaného rozpočtu. Medzi významné položky bežného rozpočtu patria výdavky na mzdy, platy, odmeny zamestnancov, poslancov a členov volebných komisií v celkovej výške 34 190€. Poistné

a príspevky do poisťovní 11 678€. Výdavky na energiu, materiál, dopravné, cestovné, na údržbu a nájomné boli 41 866€. Ostatné výdavky súvisia so splácaním úrokov z úverov a pôžičiek. Kapitálové príjmy 25 000€ boli plánované na nákup multifunkčného traktora, pričom obec plánovala financovať 25 000€ z vlastných zdrojov a 25 000€ z prostriedkov EÚ. Keďže nevyšli žiadne výzvy, obec tento zámer nezrealizovala. Obec má prijatý úver zo štátneho fondu rozvoja bývania na výstavbu bytov v hodnote 245 730€, ktorý je splatný do roku 2040. Zostatok nesplateného úveru je 206 823€. Za rok 2015 bolo splatené 7 347€.

V článku sú uvedené vybrané ukazovatele, úplné znenie Záverečného účtu za rok 2015 môžete nájsť na našej obecnej stránke.

-Ma Španková-

STAROSTOVE NOVINKY

Budova obecného úradu zažila tento mesiac znova havarijný stav. Najprv to boli elektrické rozvody, ktoré sa vymenili, teraz rozvody vodovodnej prípojky. Prišli na to pracovníci Slovenských vodární a kanalizácií pri odpisovaní vody. Do zeme uniklo 3500 m3 vody. Vysúkali sme si rukávy a v spolupráci so zamestnancami obce a niekoľkými dobrovoľníkmi sme rozvody vody nanovo vykopali a položili nové vodovodné rúry. Rozvody vody sme vymenili aj v interiéri budovy obecného úradu. Keďže prácu sme si urobili vo vlastnej réžii, obec znášala len náklady na materiál.

Štyrom zamestnancom obecného úradu skončil dňa 30.6.2016 pracovný pomer na 4-hodinový úväzok financovaný podľa § 52a) úradom práce. Pracovný pomer skončil - V. Gulaša, E. Čonková, E. Čonková ml. a M. Drozdová.

Pustili sme sa do skrášťovania našej obce. V jeseni minulého roka sme vytrhali živý plot pri novej bytovke. Pri vstupe do dediny si teraz môžete všimnúť záhony s rozkvitnutými kvetmi, ktoré zasadila pani Kubinská. O záhon sa prikládne stará. Polieva ho a vytrháva burinu. Spoločne s p. Profantovou sa starajú aj o kvety vysadené pri pamätníku padlých v strede obce. Pri bytovke naproti pošte pribudli tiež nové kolesá s kvietkami. Často tam vidno p. Divokú a p. Petruľovú, ako polievajú kvetenu. Všetkým patrí srdečná vďaka.

„Naše námestie“, tak by sme mohli nazvať stred obce, ktorý sa zmenil na nepoznanie. Poslaní OZ schválili v rozpočte 2000,- Eur na jeho rekonštrukciu. To sme ešte nevedeli, čo nás čaká, keď sme začali vyberať pôvodné obrubníky. Kusy betónu a betónové platne sa nachádzali na mieste, kde bola kedysi vodná elektrárňa pre podnik Nový Domov. Stavebné práce prebiehali pod záštitou firmy Karola Divoka. Výsledkom práce je pekný priestor s lavičkami. Na jeho vybudovaní sa podieľalo okrem Karola a jeho pracovníkov aj veľa dobrovoľníkov z obce. Hasičov, dôchodcov, poslancov a tiež žien,

ktoré vysadili stromčeky a vysypali kôru. Aj trávnik, ktorý polievajú hasiči, sa prijal. Ďakujem všetkým, ktorí pomohli pri realizácii tohto projektu. Na tomto nekončíme so zveľaďovaním prostredia v obci. To je len začiatok. Doteraz sme osadili 4 lavičky, máme v pláne zabudovať ešte ďalšie 2 pri sv. Jánovi a urobiť z toho priestoru oddychovú zónu v tieni starých líp. Pri námestí vybudujeme chodník, ktorým sa bezpečne dostanete k obchodu Jednota.

V týchto dňoch už máme výsledok geometrického zamerania chodníka od Radovice po autobusovú zástavku. Bude slúžiť ako podklad ku kúpnej zmluve na pozemok, ktorý naša obec kupuje od obce Liptovská Porúbka. Po zapísaní do katastra nehnuteľností sme pripravení začať s výstavbou chodníka. Zostáva už len čakať na schválenie projektu z prostriedkov EÚ.

Dňa 13.6.2016 obecné zastupiteľstvo schválilo VZN č. 1/2016 o nakladaní s Komunálnym odpadom a drobnými stavebnými odpadmi. Zaoberalo sa aj návrhom občanov na častejšie vysýpanie smetí. Poslanci schválili, že komunálny odpad sa nebude vysypať každý 4. týždeň, ale každý 3. týždeň v mesiaci. Týmto rozhodnutím sa zvýšia náklady obce na vývoz KO. Výdavky na KO sú za vývoz, ktorý realizuje VPS Východná.

Náklady za jeden vývoz nezáleží od množstva vyprodukovaného odpadu. Odpad sa vyvezie na skládku KO do L. Hrádku, odváži sa a obec zaplatí podľa množstva odpadu v tonách. Urobili sme prepočet plánovaných príjmov a skutočných výdavkov k 30.5.2016.

Výsledok je nasledovný:

vývoz KO- VPS Východná	751,- €
Uloženie KO na skládku L.Hrádok	648,- €
Vývoz kontajnera na cintoríne	316,- €
Vývoz za separovaný zber –sklo, plasty	273,- €
Výdaj spolu k 30.5.2016	1 988,- €
Plánovaný príjem za rok	
245 občanov po 8,32 €	2 038,- €

Zvýšením periodicity vývozu sa zvýšia náklady na vývoz KO. Pritom jedno auto má kapacitu 7 ton, no my naplníme pri jednom vývoze cca 3,2 tony (pri vývoze raz za 4. týždeň). Pri tvorbe rozpočtu na rok 2017 sa OZ bude zaoberať aj posúdením výšky príjmov za KO.

-Martin Španko-

OBAVY OBČANOV NA ULICI POD „TÁLAMI“ SA NAPLNILI

Obecné zastupiteľstvo v snahe zaoberať sa Územným plánom obce navrhlo urobiť geologický prieskum lokality Tále, ktorá bola sporným bodom územného plánu. V júni 2016 vykonala renomovaná firma geologický prieskum a vydala záverečnú správu „Zhodnotenie stabilných pomerov lokality „Tále“ v katastrálnom území obce Malužiná“. Obava občanov, ktorí žijú na tejto ulici a najviac zaznamenávajú posuvy tohto svahu, sa naplnila. Záverečná správa obsahuje 33 strán vrátane tabuliek a grafov, v ktorej sú opísané klimatické, geologické a hydrogeologické pomery svahu. Geofyzikálne merania boli overené 2 vrtní. Jeden do hĺbky 9m a druhý 8,5 m -každý na rôznych miestach svahu. Vyhodnotené boli parametre

šmykovej pevnosti, úroveň hladiny podzemnej vody, prítlačenie terénu a na záver stabilné výpočty. V záverečnej správe a píše: „Z hľadiska zhodnotenia stabilných pomerov lokality „Tále“ v katastrálnom území obce Malužiná súčasný stav vykazuje nestabilné a nevhodné prostredie pre plánovanú výstavbu s potenciálnou možnosťou aktivizácie svahových pohybov. Zo stabilných výpočtov je zrejmé, že územie je nestabilné (Fs 1,22-1,28 < 1,5). Neodborným zásahom do horninového prostredia a plánovanou zástavbou v kombinácii s intenzívnymi zrážkami, resp. jarným topením snehu sa stupeň stability znižuje a približuje sa k hodnotám Fs 1,03-1,11 < 1,5. Overením inžinierskogeologických a hydrogeologických pomerov a zhodnotením stabilných pomerov lokality „Tále“ v katastrálnom území obce Malužiná neodporúčame výstavbu v overenej oblasti svahovej deformácie“. Predošlý starosta 2x nepodpísal uznesenie OZ, ktorým obecné zastupiteľstvo neschválilo územný plán obce práve kvôli tejto hrozbe zosuvu svahu, pričom v stanovisku Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky - sekcie geológie a

prírodných zdrojov MŽP SR k svahovej deformácii na lokalite Tále do dňa 24.6.2013 je uvedený: "V súčasnosti môžeme hovoriť o prechodnej stabilizácii pohybu, avšak s potencionálnou možnosťou aktivizácie pohybu pri nevhodnom zásahu do územia hlavne stavebnou činnosťou v kombinácii s intenzívnymi zrážkami. Z vyššie uvedených dôvodov odporúčame územie lokality Tále preskúmať inžinierskogeologickým prieskumom, ktorý by mal zistiť skutočné inžinierskogeologické, geotechnické, hydrogeologické a stabilné pomery územia a určiť podmienky výstavby". Obecné zastupiteľstvo neprijalo ani návrh bývalého starostu o schválení územného plánu bez lokality Tále. Lebo tak, ako sa nedá skolaudovať len jedno z dvoch poschodí rodinného domu, tak sa nedá schváliť časť územného plánu. Teraz sa bude OZ zaoberať vypracovaním nového územného plánu. Pôvodný územný plán bol vypracovaný v roku 2002.

-Ma Španková-

DAJTE POZOR NA MEDVEĎA!

Áno, túto jar sa naše medvede prebudili v plnej sile. Neboja sa a neváhajú zísť bližšie k ľuďom. Z minulosti vieme, že medvede zišli až do obce a prečistili koše pri lesnej správe, či vyšli na prechádzku okolo penziónu Radovica, alebo ponáhľali a na smrť vystrašili hubárov. Žijeme blízko hôr a naozaj to nemajú k nám ďaleko. Z roka na rok sú odvážnejšie a nebojácnejšie.

Niektorí z nás i napriek tomu, že žijú v horách, sa s medveďom ešte nestretli (pre niektorých sklamanie, pre iných radosť), ale sú profesie, ktoré sú bezpodmienečne spojené s prácou v lese. Lesníctvo je v našom regióne rozšírené, je zdrojom príjmov pre mnohé rodiny. Pri ťažbe dreva sa narobí dosť hluku. Pílky vrčia a neľútostne sa zarezávajú do dreva, kočiši mocnými pokrikmi poháňajú kone do práce a predsa sú v poslednej dobe často poctení návštevou kamoša medveďa. A čo v takej chvíli robí? Existuje mnoho návodov ako pristupovať k medveďovi, keď ho stretnete. Môžete sa tváriť,

že ste mŕtv, môžete vytasiť sprej na medveďa (tento jedinečný prípravok je možné zakúpiť v lekárni), môžete vyliezť na strom, pokiaľ vám to strach a stres umožní, alebo jednoducho zobrať nohy na plecia a utekať a veriť, že ste rýchlejší ako on.

Avšak netreba sa báť, odborníci tvrdia, že medveď je plaché zviera a keď vás zacíti alebo započuje, tak sa vám vyhne, pokiaľ nemá mladé, vtedy odporúčame vyhýbať sa týmto stvoreniam a ako to spravíte, je už len na vás.

Kristína Lukášová

ZO ŽIVOTA ĽUDÍ – pani Božka Hydeghetiová

Pani Božka Hydeghetiová je rodená Malužinčanka. S rodičmi žili v bytiku, ktorý sa nachádzal, kde v súčasnosti stojí pila v miestnej továrni. Stál tam útulný modrý domček, ktorý bol príbytkom pre dve rodiny. Prezrádza mi, že byty v ktorých bývali, boli stavané za čias sklární, ktorými Malužina bola známa. Obidvaja rodičia pracovali v továrni. Otec pochádzal priamo z Malužinej a mama z Pohorelej. Ich domček bol spojený jednou stenou s gátrom, ktorý bol pomerne hlučný, ale zvykli si.

S láskou spomína na svoje detské časy. „Žili sme chudobne, ale moja mladosť bola veľmi pekná,“ vraví a na tvári jej vidieť úsmev. Jej výraz prezrádza, že mala naozaj krásne detstvo plné šibalstiev, naháňačiek a všetkého, čo k tomu patrí. „Boli sme spätí s prírodou. Blízko domčeka sme mali umelý kanál, kde sme sa ako deti často hrávali. Cez leto nám slúžil ako „kúpalsko“ a v zime sme sa naháňali pomedzi ľadové piliere.“

Z knižky o Malužinej, ale aj od miestnych viem, že Šaňo Hydegheti, tak ako ho prezývali, bol veliteľom hasičov a venoval sa práci s mladými hasičmi. Takisto starý otec Božky, Ján Lipták, patril medzi jedných zo zakladajúcich členov hasičského zboru v našej obci. Dlhé roky robil miestneho felčiara resp. ľudového liečiteľa. „Môj starý otec ma priviedol k zbieraniu bylín a naučil ma ako ich prospešne využívať pre svoje zdravie,“ prezrádza Božka.

Do piateho ročníka chodila do miestnej školy, potom nastúpila na dva roky do školy v Liptovskom Hrádku a potom šla do Hýb. „Veľmi radi sme mali pani učiteľku Petrovičovou, po kultúrnej stránke dobre podchytila obec.

Robievali sa rôzne posedenia na Bandzekovskej. Ďalej moje štúdium pokračovalo na obchodnej akadémii v Liptovskom Mikuláši,“ vraví Božka. Po skončení školy sa zamestnala ako korešpondentka v miestnom závode. Práve tu spoznala svojho budúceho manžela. „Šaňo tu pracoval ako murár. V závode robil pec. Často sme chodili hrať volejbal. Keď sme sa vzali, tak sme odišli žiť do Bratislavy do Podunajských Biskupíc, keďže môj manžel odtiaľ pochádzal. Podnebie v Bratislave mi nevyhovovalo. Často sa mi púšťala krv z nosa, tak sme sa rozhodli vrátiť naspäť do Malužinej. Manžel si ju veľmi rýchlo obľúbil. Hory si zamiloval a vôbec ho to neťahalo naspäť do Bratislavy.“

Počas vojny pani Božke zobrali do nemeckého zajatia otca. Nieкто ho udal, že prevádzkal partizánov cez hory. Vtedy odvedli z Malužinej jedenásť ľudí. Po jedenástich mesiacoch sa vrátil domov. Tento príbeh mal šťastný koniec, čo sa však pri mnohých iných nedá povedať, kde si vojna vybrala krutú daň. „Keď išli Nemci hore dedinou, utekali sme sa schovať do doštiakov. Istý čas Nemci prebývali v starej škole,“ spomína na vojnu.

Ako dieťa som rada chodila do knižnice a pani Božku si pamätám ako knihovníčku. Je neuveriteľné, že sa tejto práci venovala štyridsaťdva rokov. „Pán Jančuška, bývalý knihovník, odišiel do dôchodku a mňa oslovili, či by som nevzala túto prácu,“ vysvetľuje mi, ako sa k tejto práci dostala. „Od detstva som mala rada knižky. Môžem povedať, že za tie roky, čo som sa tejto práci venovala, som nezanedbala ani jednu výpožičku. Najskôr nám knižky dodávala okresná knižnica a potom to prešlo na Miestny národný výbor, ktorý nám poskytoval určitú peňažnú čiastku a my sme za to nakupovali knihy. Hodne chodilo ľudí do knižnice, hlavne deti. Prví moji detskí čitatelia boli napríklad Majo a Robo Ozdýnyi alebo

dievčatá od Lenkov. S deťmi sme si vytvorili prírodovedecký krúžok. S knižkami o liečivých bylinkách sme sa vybrali do prírody a zakladali herbáre. Ďalej sme založili čitateľský krúžok, v rámci ktorého sme usporadúvali recitačné preteky. Konali sa v marci pri príležitosti oslavy mesiaca kníh.“ Veľmi sa mi páči ako krásne vraví o práci knihovníčky. Za dobré výsledky bola ocenená v Gottwaldove v dome kultúry. Počas svojej práce si viedla podrobné zápisy o svojej činnosti. Niekoľkokrát mi vraví, že veľmi rada chodila do knižnice, ktorá sa stala jej celoživotnou záľubou. Myslím si, že o tom svedčí aj fakt, že sa tejto práci venovala toľké roky.

„V rámci nášho čitateľského krúžku sme mali spolok ručných prác a deti mali výtvarný krúžok. V kultúrnom dome sme organizovali výstavu našich diel a výtvarných kresieb detičiek.“ V minulosti sa knižnica využívala nielen na výpožičky kníh, ale aj na stretávanie ľudí, podporovanie kreatívnych prác, nacvičovanie spevu na pohreby a iné. Z rozprávania usudzujem, že knižnica mala kedysi silný vplyv na kultúru v obci.

Už z predošlých rozhovorov, ktoré som viedla s občanmi viem, že v obci sa často hrávalo divadlo. Pani Božka sa zúčastnila predstavenia Drotárová košielka, Testament alebo Manželstva. „Kultúrny život tu bol pekný. Kabarety, divadlo, kino toto všetko tvorilo kultúru v obci. Námety na kabarety sme si vymýšľali sami, ťahala s nami Renata Gulašová aj Marián Ozdýnyi st.. Chlapi boli v tej dobe ochotnejší.“

„Táto dedinka bola ako rodina, celkom inakší život to bol. Mám na ňu veľmi pekné spomienky,“ uzatvára náš rozhovor.

Kristína Lukášová

JARNÁ BRIGÁDA – poslanci priložili ruku k dielu

Dňa 16.4.2016 ráno starosta spolu s poslancami a pár dobrovoľníkmi sa pustili do jarného upratovania. Zamestnanci obce čistili svah v parku pri Lesnej správe skoro 2 týždne predtým. Kopy odpadu -lístia a haluzín bolo treba odviezť na skládku. A tak všetci – mladí, starí vyzbrojení hrablami a dobrou náladou zhrabali odpad na kopy a nahadzovali ho na vlečku auta. Ján Budovec odvážal všetko na skládku do doliny, kde sa to bude štiepkovať. Veľké haluze odviezol Rado Petrulák na Tatre. A tak park, do ktorého už chodili len „psičkári“ venčiť psíkov, je vyčistený a pripravený na letné aktivity pre deti. Starosta obce ďakuje poslancom a všetkým občanom, ktorí sa zapojili do upratovania. Cení si aj účasť dôchodcov-pána Malatína, Jolany Jankovičovej, Paľa Petruľu, ktorí napriek svojmu veku by mohli byť príkladom pre našu mládež. Z mladých sa brigády zúčastnil len Ferko Chytil. Po dobre vykonanej práci s chuťou zjedli špekáčiky, ktoré si opiekli vo vyčistenom parku.

-Ma Španková-

DEŇ ZEME sme oslávil sadením stromčekov

Nápad vysadiť stromčeky popri potoku namiesto starých vypílených vrb sa osvedčil aj v našej obci. 23.4.2016 sa zišli deti s rodičmi, aby si každý z nich zasadil vlastný stromček. Každý jeden dospelý strom totižto vyprodukuje 180 litrov kyslíka, v budúcnosti teda tieto stromčeky vyprodukujú dokopy až 9000 litrov kyslíka za 24 hodín. Keďže s deťmi prišli väčšinou mamičky, kopanie jám zostalo na pleciach pár chlapov. Najviac jám vykopal Paľo Žiška. No pridali sa aj B. Chytil, M. Španko, F. Malatín. Väčší chalani si jamky vykopali sami, ba aj navyše. Spolu bolo vykovaných 52 jamiek a deti spolu s rodičmi si zasadili do nich stromčeky – javory. Na každom stromčeku je visačka s menom dieťaťa, ktorému stromček patrí. Deti si potom stromčeky poliali a veríme, že ich budú polievať aj v lete počas horúčav. Stromčeky treba chrániť aj pred zverou a našimi domácimi zvieratkami, lebo úsilie detí bolo márne.

Za odmenu si mohli všetci pochutnať na teplom čajíku, jabĺčkach a opečených slaninke, či špekáčiku. Tak deti, uvidíme v jeseni, koho stromček je najkrajší. Za nápad a organizáciu tohto podujatia patrí vďaka kultúrnej komisii- A. Gulašovej a M. Žiškovéj.

-Ma Španková-

STAVANIE MÁJA

Tradícia stavania Májov bola na Hornom Liptove veľmi rozšírená. Máje sa s stavali v noci, zo soboty na nedeľu, vždy pred sviatkom Sv. Ducha. U nás sme túto tradíciu obnovili pred tromi rokmi, snažíme sa ju zachovať pre budúce generácie.

Na vyzdobenom voze, so záprahom koní, sme Máj doviezli pred požiarnu zbrojnicu. So stavaním Mája, spoločného pre všetky dievčatá v obci, pomáhali dobrovoľníci z obecného hasičského zboru. Napriek nepriaznivému počasiu pred požiarnou zbrojnicou vládla skvelá atmosféra, k čomu prispela aj ľudová hudba s primášom.

-Anna Gulašová-

10 NAJZDRAVŠÍCH SEMIEN NA ZEMI

SEMENÁ KONOPE patria medzi 2. najzdravšie semená. Podľa pestovateľov konope, priemyselné konope pestované pre potraviny, palivá a prírodné vlákna neobsahuje prakticky žiadne THC (menej ako 3%).

Konzumácia semien konope dodá telu všetky esenciálne aminokyseliny potrebné k udržaniu zdravia, a poskytuje potrebné druhy a množstvo aminokyselín ktoré telo potrebuje na výrobu ľudského albumínu a globulínu.

Jedenie konopných semien by mohlo pomôcť, ak nie liečiť, ľudí, ktorí trpia imunodeficienciou chorôb. Tento záver je podporený skutočnosťou, že semená konope boli použité na liečbu nutričných nedostatkov, spôsobených tuberkulózou.

VEĽKOSŤ PORCIE = 1 POLIEVKOVÁ LYŽICA KONOPE OBSAHUJE:

- Všetkých 20 aminokyselín, vrátane 9 esenciálnych aminokyselín (EAAs) ktoré naše telo nemôže produkovať.

- Vysoké percento jednoduchých bielkovín, ktoré posilňujú imunitu a odrážajú toxíny.

- Konzumovanie semien konope v akejkolvek forme by mohlo pomôcť, ak nie liečiť, ľudí, ktorí

trpia imunodeficienciou chorôb.

- Najväčší prírodný botanický zdroj esenciálnych mastných kyselín, s viac esenciálnymi mastnými kyselinami, ako ľan alebo akékoľvek iné oleje.

- Dokonalý pomer 3:1 Omega-6 kyseliny linolovej a Omega-3 kyseliny linolenovej - pre kardiovaskulárne zdravie a všeobecné posilnenie imunitného systému.

- Prvotriedny vegetariánsky zdroj bielkovín považovaných za ľahko stráviteľné.

- Bohatý zdroj „phytonutrients“, choroboochranný prvok rastlín s výhodami ochraňujúcimi svoju imunitu, krvný obeh, tkanivá, bunky, kožu, orgány a mitochondrie.

- Najbohatší známy zdroj polynenasýtených esenciálnych mastných kyselín.

-Ma Španková-

DETSTVO NA MALUŽINEJ

Začnem tradične, narodil som sa v roku 1953 v Podolínci. Moji rodičia už bývali na Malužinej, ale mama ma išla porodiť k svojej mame. Ale až do zmeny trvalého bydliska po sobáš, som žil na Malužinej, takže sa považujem za Liptáka. Považujte prosím tieto zápisky za moje súkromné, subjektívne spomienky, ktoré nemusia byť vždy, vzhľadom na časový odstup absolútne objektívne, ale píšem ich tak ako mi ostali v pamäti. A odkaz pre súčasnú mladú generáciu, že život sa dá žiť aj reálne, nielen virtuálne.

Tu si musíme uvedomiť, že v tom čase nebola na Malužinej televízia / až v r. 1972 bol postavený vykŕváč na Bandzekovskej/. Pre nás deti bola ihriskom dedina, hory a hry, ktoré sme si sami vymysleli. Šport spomeniem neskôr, ale obľúbená hra bolo sánkovanie sa na kartónoch na tráve za požiarnou zbrojnicou. Na jar sme čakali na prvé vrbové prúty, ktoré boli samozrejme kordy, a hneď z nás boli mušketeri. Tradičné boli celoročné boje dolného konca s horným. Boli to nevinné detské hry, ktoré však neskôr prerástli aj do prestreliek s plodmi jarabiny cez dutú trubeľku, a až po súboje gumipučkami. Typické bolo tiež stavenie bunkrov v lese, ich hľadanie druhou stranou a následné ničenie. / V bunkroch boli schované „ vzácne „ vojnové „ trofeje . / Nový zmysel nadobúdali tieto súboje cez prázdniny, keď prichádzali k starým rodičom mešťania. Nad lúkou Tále sú tri veľké skaly, postupne nad sebou, volali sme ich prvý, druhý a tretí rad. Tieto boli tiež cieľom našich bojov. Na hrebeni nad nimi bol tzv. triangulačný bod s drevenou vežou, vysoký cca 15 m, na ktorú viedli rebriky. Tu bola schovaná tzv. vrcholová kniha, kde sme sa zapisovali. Dodnes si pamätám ako naši súper i na svojho kamaráta napísali: „ Rasťo Rozložník sa bál vyjsť na vežu.“ Na jednom výlete v tejto časti, spolu s bratrancom Milošom, sme mali aj nášho včliaka Lidu. Pri návrate sme sa ešte zastavili na druhom rade, kde sme zliezli asi 4m dole na malú plošinku. Pes skočil za nami, po chvíli sme vyšli z späť hore, pretože dole bola kolmá stena. My ľahko, ale pes liezť nevie, tak sme sa vrátili, chytili ho na ruky, ale cca 50 kg psa sme nezvládli. Či sme chceli, alebo nie, museli sme ho tam nechať prenocovať, lebo sa už stmievalo. Doma sme nič nepovedali, len sme sa báli aby ho nezbadal nejaký horlivý poľovník. Preto, na druhý deň, vyzbrojení lanom sme sa vrátili, psa sme podviazali popod brucho a vytiahli ho hore. Našťastie to dobre skončilo. Skúmali sme aj jaskyňu, ale s našim jediným výstrojom / lanom / sme sa dostali len do prvej miestnosti. V jaskyni bola zvláštna hornina, my sme ju volali „ puliment „. Bola tmavohnedá, zvláštny polotuhej konzistencie, dala sa krájať aj nožom, vyleštiť. Používali ju aj vo fabrike pri výrobe obrazových líst a rámov..

Mojim obľúbeným miestom bolo Michalovo, kde bol horárom otec môjho spolužiaka Paľa Kočtúcha. Starý pán hrával aktívne futbal až do štyridsiatky, mali sme postavenú jednu bránku. Niekedy sme cestou zo školy vystúpili viacerí na Michalove. Tam som sa naučil variť kotlíkový guláš. Dostali sme 2 – 3 kg diviny a navarili sme pre celú ich rodinu. Divina bola určite kúpená. Rád som tiež chodieval na salaš, kde bol bačom p. Slosiar z Liptovskej Porúbky, ktorý bol známy tiež ako rezbár – výrobca krásnych drevených črpákov, zdobených figúrkami zvieratiek. Tu sme často stretávali herca Ivana Rajniaka, rodom z Hýb, ktorý mal v Michalove chatu. Ako školáci, aj divadelníci mali prázdniny. Mama na dôchodku robila v motoreste Radovica. Rajniak sem chodieval na špecialitu držkový perkelt. Jeho hráškovozelený žigulák, ho vždy, aj keď kľukato doviezol domov.

Stará mama pracovala sezónne v štátnych lesoch, hlavne pri sadení a vyžíňaní. Ešte kým som sám nezačal chodiť cez prázdniny na

brigády, tak som občas chodieval s ňou. Hlavne do Svidovskej doliny, s bočnými – Hlbokým, Červeným, Hutkovou, Bačoviskom, až pod Ohnište, na opačnej strane pod Črchľu. Zbral som si knihu a celý deň čítal. Jedinou mojou úlohou bolo zásobovať ženy čerstvou vodou, a ak boli zbierať maliny a čučoriedky. Rodičia často o nás ani nevedeli, čo robíme, kde sme, ale napriek týmto niekedy aj nebezpečným hrám si nepamätám, že by niekto z nás utrpel nejaký úraz. Odrenín a modrín však bolo dosť. Ale boli sme aj trochu romantici. Nosili sme mamám kvety / frajerky sme vtedy ešte nemali /. Kvety samozrejme lesné. Prvé boli sneženky, najskôr narástli v Michalove u Gašperíkov pred včelínom, kde boli chránené pred počasím. Alebo že by ich vyhrievali aj včely? Cha, cha. Pokračovalo to konvalinkami a papučkami / nad Tálmi v lese /, cíperkami / klinček peristý / na skalách za potokom, na lúkach prvosienky. Neskôr to boli najvzácnejšie plesnivce, ale to až keď sme boli väčší, pretože tie rástli vysoko na Radovici a Ohništi.

Ale neboli to len hry, mali sme aj povinnosti. Všetci sme vtedy bývali v rodinných domoch, takže už od mala sme museli doma pomáhať. Pri drobných zvieratkách, niektorí mali dlhšie aj kravy, na záhrade. Spomínam si na jednu zabíjačku u nás. Objednaný mäsiar neprišiel, tak sme sa na to odhodlali so švagrom sami. Mama odborne radila. Najťažší bol úvod, švagar odborník na elektriku zostrojil kábel na konci so svorkami. Tie sme pripli prasaťu na uši a pustili prúd, prasa padlo, ale opäť vstalo a behalo po dvore. Na druhý pokus sa to podarilo, pichli sme, ale nepresne. Skončilo to tak, že prasa ležalo na chrbte a my sme mu prednými nohami pumpovali, aby vytiekla krv, vyzeralo to, že mu dávame umelé dýchanie. Veľká väčšina mäsa sa spracovala na údenie. Bolo zvykom dávať rodine a blízkym susedom výslužku. Striedavo sa to opakovalo a v zime to bol jeden zo zdrojov čerstvých potravín. Chladničky prišli až neskôr. Naši rodičia mali obed v robote, my so sestrou v škole. Čerstvé mäso sa kupovalo 1 x do týždňa, do času varenia sa uschovalo do hrnca v pivnici, v teplejšom období sa prikrylo žihľavou. Mäso sa varilo len cez víkend. Ináč múčne, zemiaky, alebo suchá strava. U nás občasne visela na vnútornej strane dverí do špajze „ štangla salámy „.

Všetci sme mali na starosti drevo, podľa toho v ktorom veku sme boli. Najprv len nosenie, neskôr rúbanie, odoberanie pri pílení, až po pomoc otcovi v hore pri „ hotovení „ dreva. Ja som začal asi v dvanástich rokoch pomáhať otcovi. Hlavnými nástrojmi boli sekery, obľuková píla a bruchatka. Rajón nám určil horár, píliť sa len sucháre, v lese sa na dĺžku rezali tak, aby sme ich za retiazku uťahli, alebo v strmšom teréne po daždi spustili. Dole pokladali metrovicu, horár pomeral, a potom sme zaplatili. Obec vlastnila jeden cirkulár, ktorý koloval po dedine. Na starosti ho mal p. Rozložník. Jeho robota bola v tom, že pomocou mačiek vyšiel na stĺp, zavesil palice na drôty, pustil cirkulár. Zvyšok bol na domácich, jemu sa venovala gazdina, hlavne nalievanim. Ďalším pomocným zdrojom dreva bola fabrika. Zamestnanci striedavo čistili pod rámovou pilou podplie od krajnic, drobného odpadu a pilín, to si vozili domov na kúrenie. Kúrenie pilinami bolo veľmi lacné. Používali sa na to piliniaky, asi 1,2 m vysoké, priemer 0,6 m valce. Dovnútra sa dali dva kolíky, tak aby vytvorili priechod a postupne sa nasýpali po vrstvách piliny, ktoré sa ubíjali. Po naplnení sa kolíky vytiahli, piliniak sa upínil do rámu pece a zapálil. Takáto jedna náplň vydržala horieť až 6 hodín. No skrývalo sa v tom aj určité nebezpečie, pri nesprávnom ubití sa piliny zošuchli dole a vyfúkli do miestnosti dym a smrad. Znamenalo to v noci vstať a vetrať. Ale to sa stalo zriedkavo.

Celozávodnú dovolenku trávili naši rodičia, ako sa dnes hovorí „na malte“. V prvom rade drevo, dokončenie potrebných prác okolo domu, a

čučoriedky. Chodieval som najmä s otcom, našim rajónom bola Vyšná Boca, Bacúšska dolina, les nad cestou od Barbory až do Starobockej doliny. Rómovia vtedy ešte nechodili, aj cudzích bolo málo. Časť čučoriedok sme aj predávali. Vykupovali ich v chate Baník, vedúci pán Zacharovský. Výkupná cena bola vtedy 4 Kčs za nečistené, 6 Kčs za čistené. / pre porovnanie, cigarety detvy stáli 1 Kčs, bystrice 1,60 Kčs/ Bolo samozrejme, že počas letných prázdnin som chodil na brigády. Najprv v štátnych lesoch na taxáciu / meranie prírastku drevnej hmoty na určitej ploche /, neskôr sadenie stromčekov, vyžíňanie, potom brigády vo fabrike, najmä pri ukladaní reziva, navážaní na vozíkoch pod pajtu, resp. do sušiarň. Počas celozávodnej dovolenky bola odstavená kotolňa, potom nás čakala najhoršia robota. Vliezli sme dovnútra telesa kotla a malými kladivkami sme obíjali vodný kameň. Milimeter po milimetri. Len hluk a prach. Neskôr som postúpil vyššie, ručné brúsenie nábytku, rozvoz materiálu vnútri fabriky, atď. Vekom som začal robiť v kameňolome, najprv pri zásobníkoch som naplňal autá štrkom, neskôr som postúpil k prvému / vstupnému / drviču. Tu mi robil partáka Marián Ozdiny. Náročnosť tejto práce bola rôzna, záležala na veľkosti vstupného materiálu. Najmenej roboty a najvyššie výkony boli pri drobnej frakcii, a naopak, ak sa kameň vzpríčil v čeľustiach, tak sme ho rozbiť veľkými kladivkami / puckami /.

Náš dom je piaty v poradí na ľavej strane od Kr. Lehoty. Začali ho stavať v roku 1951, ale omietali ho až neskôr / pán Šaňo Hideghéti /, pri obšmietaní okolo, mi frkla malta do oka, otec to vyriešil jednoducho, vyľizal mi ho. Medzi našim domom a hlavnou cestou / tam kde je dnes chodník z betónových panelov / išla lesná železnica. Bola to odbočka Liptovský Hrádok – Kráľova Lehota - Liptovská Teplička. Naša vetva končila v Hodruši, jedna kratšia išla aj do svidovského kameňolomu, ale tú si ja nepamätám. Smial sa mi, že sa jej bojí, ale chcel som ju vidieť, tak som sa jednou rukou držal bráničky. Železnica prepravovala hlavne guľatinu do Liptovského Hrádku, ale slúžila aj na osobnú dopravu. Aktívne pracovala od roku 1930 do 1959 / maluzinská časť /. Demontáž si už pamätám aj ja. Na kofaje sme ako malé deti dávali drobný štrk, a zabávali sme sa na tom, ako robotníkom z likvidácie nadskakovali hlavy v otvorených vagónoch. Poslednú aktívnu spomienku na železníku mám z roku 1968, keď ZDŠ Hybe zorganizovala na jej výlet do doliny Čierneho Váhu. Keďže to bolo v deviatom ročníku, bola to zároveň rozlúčka so školou.

V tom období mala takmer každá rodina malé hospodárstvo, samozrejme popri hlavnom zamestnaní. Obyčajne to bola krava, prasiatko a hydina. Na začiatku Malužinskej doliny, nad Uhliskom sú dve veľké lúky Horná a Dolná Kápa. Tam sme mali aj my lúku na zásobu sena na zimu. Seno nám zväžal pán Trvalec / Emilov otec /, ktorý ak si dobre spomínam, mal ako jediný súkromník koňa. Ja som sa hrdo viezol na vrchu voza. Po zložení sena bol oldomáš, ja som mal zatiaľ na starosti koňa.

Toto všetko skončilo, keď sme museli kravu odovzdať do JRD Kráľova Lehota. Našu viedol otec pešo na retiazke a odmenila sa mu tým, že mu hneď na ceste skočila na nohu. To si doteraz pamätám. / Cca 1958 /. Ale zato Glian bol vykosený perfektne, patrili JRD, ale kosili ho maluzinskí chlapi, sušili ženy / všetko po fajronte / a JRD si prišlo po suché seno.

Ďalšou našou závävou bolo robiť spoločnosť šoférom z kameňolomu. Sami sa nudili a nám urobili radosť, keď sme sa povozili na veľkých autách. Vtedy to bola vzácnosť, najbližšie bola ŽS Kráľova Lehota, ale chodili aj do Popradu, Ružomberka a pre nás to už bol veľký svet.

Igor Piovarči

VIETE, ŽE ...

- Svoju lásku spečatili manželským sľubom Marián Pavelka a Andrea Gulašiová dňa 23.4.2016 v obradnej miestnosti Národopisného múzea v Liptovskom Hrádku.
- Dňa 1.7.2016 sa narodila malá Eliška. Váži 3540 g a meria 52 cm. Je to prvé dieťaťko rodičov Karin Divokovej a Michala Cibulfu.
- Tento mesiac bola slávnostne promovaná na Katolíckej univerzite v Ružomberku v odbore ošetrovateľstvo Bc. Veronika Lukášová, na Žilinskej univerzite na elektrotechnickej fakulte Ing. Tomáš Priadka a na SPU v Nitre na fakulte financií a manažmentu Ing. Martin Pilka.
- Malužiná má „staronových“ občanov? Barbora Divoková s rodinkou, ktorá žila šesť rokov v Škótsku, sa rozhodla pre návrat do našej obce.
- Každú nedeľu o 18.00 hodine sa hrá na multifunkčnom ihrisku volejbalový turnaj. Je jedno, či ste mladí, alebo starší, posilnite rady volejbalistov. Súťažné družstvá sú zmiešané.
- Naši mladí hasiči sa zúčastnili ich prvej súťaže v Hybiach. V kategórii starší žiaci boli len 2 družstvá. Naši hasiči skončili druhí. Na začiatníkov si počínali celkom dobre, no body im porotcovia strhli najmä za nešportové správanie - nadávky.

OPUSTILI NÁS

Dňa 11.4.2016 nás po dlhej a ťažkej chorobe vo veku 83 rokov opustila pani Irena Liptáková. S drahou zosnulou sa rozlúčila rodina, priatelia a známi v Rímsko- katolíckom kostole v Malužinej. Pán si povolal aj pani Gabríelu Repkovú. Dňa 5.7.2016 ukončil po ťažkej chorobe jej životnú púť. Opustila svojich milovaných veku 70 rokov. Posledná rozlúčka bola v Rímsko- katolíckom kostole v Malužinej.

Odpočívajte v pokoji! Česť Vašej pamiatke!

GRATULUJEME JUBILANTOM

Krásnych 85 rokov oslávila pani Táňa Trenčanová

80- tich rokov sa dožíva pán Ján Staroň

75 rokov oslávila pani Piovartiová Jarmila

70 rokov oslávil pán Karol Divok

60 rokov oslávili Tereza Gulašiová, Mária Batková, Renata Gulášová a Anna Lajšová

TRIEDIME KOMUNÁLNY ODPAD?

Hrozia nám pokuty.

Zmena zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch, ktorý sprísňuje pravidlá narábania s komunálnym odpadom a rieši problematiku separovania, sa týka aj našej

obce. Obec je povinná zabezpečiť nádoby na separovaný odpad a občania sú povinní separovať. Podľa štatistik 1 občan Slovenska vyprodukuje ročne 327 kg odpadu, no separuje len 26 kg. Zmena zákona má prinútiť občanov k dôslednému separovaniu odpadu a preniesť na výrobcov odpadu financovanie triedeného zberu oddelene od komunálneho odpadu, ako sú obaly, neobaly, elektroodpady, použité batérie a akumulátory. Zákon sprísňuje pokuty za porušenie zákona až do výšky

80tis. EUR. Aj v našej obci sa musíme začať správať k separovaniu odpadu zodpovednejšie. Už teraz sme upozorňovaní zo strany prevádzkovateľa smetiska, že nedodržujeme separovanie a vyhadzujeme do KO aj separovaný odpad. Zatiaľ bez uloženia pokuty. Napríklad šatstvo, staré kabelky, topánky by sme mali odvieŕť do zberného dvora v L.Hrádku alebo v L.Mikuláši. Plasty, obaly by sme mali stlačiť a tak odhodiť. V prílohe je uvedených niekoľko prípadov, ako správne separovať.

ČO NEPATRÍ DO KOMUNÁLNEHO ODPADU

ČO S NÍM?

-odpady z obalov a odpady z neobalových - papier, sklo, plasty, kovy,

obec zabezpečí nádoby na separovanie, alebo zabezpečí zber

- biologicky rozložiteľný komunálny odpad-. odpad zo záhrad a z parkov vrátane odpadu z cintorínov, napríklad odpad z údržby zelene, ako je lístie, tráva, konáre (ďalej len „odpad zo záhrad“),

obec zabezpečí nádoby na separovanie občania majú kompostoviská

- jedlé oleje a tuky

odovzdajte ho na čerpacích staniciach Slovnaft alebo v Kauflande

-odpad z domácností s obsahom škodlivých látok, napríklad chemické prípravky z domácností, oleje a tuky, farby, lepidlá, rozpúšťadlá, obaly znečistené týmito zložkami,

patria na zberný dvor

-elektroodpad z domácností, napríklad spotrebná elektronika, TV a PC, chladničky, práčky, sušičky, mikrovlnné rúry, tlačiarne, rozhlasové prijímače, CD a DVD prehrávače, svetidlá, svetelné zdroje, elektrické náradie, hračky, a iné

obec zabezpečí odvoz

- veľmi malý elektroodpad - s vonkajším rozmerom najviac 25 cm, (napr. mobilné telefóny, tablety, holiace strojčeky, fény a pod.)

odovzdajte ho v obchodoch na predaj elektrospotrebičov

- použité batérie a akumulátory, ktorými sú: prenosné batérie a akumulátory, napríklad gombíkový článok, tužkové baterky, súprava batérií alebo akumulátorov

odovzdajte ho v predajniach so spotrebnou elektronikou alebo v zbernom dvore

-nespotrebované veterinárne lieky a humánne lieky

odovzdajte v lekární

-iné komunálne odpady, ako je odpad z trhovísk, odpad z čistenia ulíc, kal zo septikov,

zodpovedá každý občan alebo firma

-drobný stavebný odpad (DSO), ktorým je odpad zo stavebných prác, na ktoré nie je treba stavebné povolenie ani ohlásenie stavby, a za ktorý sa platí miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, max. množstvo 1m³ na občana a rok

obec zabezpečí skládku za poplatok